

VALENȚELE ATRACTIVE ALE PEISAJULUI CULTURAL DIN RAIONUL CĂLĂRAȘI

Vitalie MAMOT, Lector superior
Elena SOCHIRCĂ, Dr., conferențiar universitar
Universitatea de Stat din Tiraspol
valam1973@mail.ru

***Abstract.** The cultural landscape, regarded as the association of natural and anthropic elements, can have considerable attractive attributes. The two components of the cultural landscape of the Călărași district create an attractive setting for the development of different forms of tourism: rural, cultural, ecotourism or religious tourism etc. Tourism development has favorable grounds and can partially address the challenges of a commune facing demographic decline and where many traditional households are being abandoned. Tourism development in such an area would also raise awareness and interest for the preservation of the cultural landscape.*

***Keywords:** cultural landscape, tourism, development*

INTRODUCERE

În ultimele decenii se acordă o atenție deosebită peisajului cultural, atât la nivel științific, cât și la nivel legislativ corespunzător normelor UNESCO și a Consiliului European. Ca urmare a ratificării de către Republica Moldova a Convenției privind Peisajul European, (2001), a Convenției privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural (2002), a participării la diverse activități comunitare de cercetare științifică, tot mai multă atenție se acordă peisajelor culturale, ca elemente de bază în reafirmarea importanței identității și a specificității locale și regionale. Peisajele culturale sunt create prin introducerea de elemente antropice în mediul natural, reprezentând în același timp și resurse pentru turism, atât în ceea ce privește componenta naturală, cât și cea antropică [5, p. 224-229]. Peisajele culturale au o contribuție deosebită în susținerea vitalității teritoriale, prin punerea în valoare a elementelor de identitate locală și regională și printr-o mai bună protejare a patrimoniului natural și cultural.

Între peisajele culturale și turism există o legătură directă, întrucât peisajele culturale pot servi în același timp și resurse turistice, acestea din urmă fiind o componentă esențială în formarea potențialului turistic al unui teritoriu.

MATERIALE ȘI METODE

Peisajele culturale, prin valoarea pe care o au, reprezentând o rezultată a impactului cadrului natural asupra dezvoltării activităților antropice, cât și produs al acțiunii umane exercitate asupra cadrului natural, pot servi și în calitate de resurse turistice. *Resursele turistice* reprezintă totalitatea elementelor atractive ale unui teritoriu, indiferent de originea lor și de relațiile dintre ele; constituie „materia primă” a turismului, stând la baza genezei și dezvoltării fenomenului turistic, și determină eficiența economică prin condiționarea mărimii, intensității și diversității fluxurilor turistice. Peisajele culturale formează cu precădere resurse turistice antropice. Cu certitudine, potențialul atractiv al peisajelor culturale poate contribui la dezvoltarea socio-economică a unui teritoriu.

Ipoteză de lucru este următoarea: peisajele culturale de pe teritoriul raionului Călărași au o importanță deosebită în aspect științific, istorico-cultural și turistic, putând fi considerate în același

timp și resurse turistice importante, care ar putea contribui la susținerea unei dezvoltări durabile prin turism.

Turismul generează valoare economică și poate reprezenta o soluție de dezvoltare pentru unele comunități. De asemenea, accesul public la obiectivele de patrimoniu cultural aflat în proprietate privată este o formă de recunoaștere a valorii culturale, cu valențe economice și sociale importante la nivelul comunității. Promovarea și conectarea la itinerariile culturale tematice și regionale activează infrastructura de turism și oferta culturală.

Pentru a putea identifica principalele categorii de peisaje culturale cu o importantă valoare turistică din raionul Călărași, este necesară o incursiune vizând identificarea principalelor etape pe care le-au parcurs din punct de vedere social, cultural și economic comunitățile umane existente pe acest teritoriu, iar pe de altă parte, modificările esențiale datorate unor cauze naturale sau antropice, pe care le-a suferit relieful, clima, hidrografia, vegetația și alte componente ale cadrului natural. Stabilirea criteriilor se poate realiza numai în baza unei analize complexe și pluridisciplinare a potențialului natural, cultural-istoric și economic, dar și a altor elemente care conturează sau completează resursele turistice sau mijlocesc valorificarea acestora. În acest sens această analiză trebuie să cuprindă următoarele elemente: *cadrul natural* (unități de relief, oglinzi de ape, ape minerale, nămol terapeutic, gaze terapeutice, clima, vegetația, fauna, arii protejate); *poziția și accesibilitatea* (apartenența administrativă, poziția față de drumuri europene, naționale, aeroport, căi ferate, drumuri forestiere; poziția față de zona etnografică, obiectivele turistice importante, stațiuni turistice, cabane, orașe etc., starea drumurilor); *cadrul economic* (funcțiile economice, ponderea funcțiilor economice, resurse ale subsolului, dotări tehnico-edilitare, dotări comerciale, dotări turistice, dotări sanitare, servicii pentru populație); *cadrul social și cultural* (populație, dotări culturale, atracții cultural-istorice, gospodăriile țărănești). Se impun, astfel, stabilirea unor criterii pentru determinarea potențialului turistic rural și deci identificarea acelor așezări ce pot fi incluse în circuitul turistic și valorificate. Se au în vedere următoarele criterii: valoarea etnofolclorică, valoarea turistică, dotarea gospodăriilor țărănești, calitatea ecologică, dotarea tehnico-edilitară și comercială, accesibilitatea și poziția geografică.

DISCUȚII ȘI REZULTATE

Raionul Călărași este situat în partea centrală a Republicii Moldova, în zona Podișului Codrilor. Teritoriul raionului are o suprafață de 753,5 km², ce constituie 2,3% din suprafața totală a țării, aflându-se cam la jumătate de cale între Chișinău și Ungheni, astfel distanța de la Călărași la Ungheni este de 59 de km, iar de la Călărași la Chișinău - de 49 de km. Raionul Călărași a fost creat în baza Legii privind reforma administrativ-teritorială nr. XIV-764 din 27.12.2001 și din 23 mai 2003 raionul este unitate administrativ-teritorială distinctă cu personalitate juridică. Raionul Călărași este traversat de importante căi de acces spre România și Ucraina (căi ferate și autostrăzi naționale și internaționale). Raionul este traversat de râurile Bîc, Ichel, Cula, precum și de afluenții acestora. Zona râului Ichel este delimitată de perimetrul localităților Frumoasa, Răciula, Hîrjauca și Hîrbovăț, iar cea a râului Bîc este delimitată de perimetrul localităților Călărași, Tuzara, Sadova, Sipoteni și Bahmut. Teritoriul raionului este intersectat de importante căi de transport. Din autostrăzile de importanță națională se evidențiază Călărași-Orhei (R21), precum și Călărași-Ungheni (R1), însă prin raion mai trece și automagistrala internațională Chișinău-Sculeni-Iași (România), destinația căreia se află la 132 km de centru raional, întretinând și localitățile Sipoteni și Bahmut. Accesul în această zonă este facilitat și de prezența căii ferate Chișinău-Ungheni cu 3 gări în teritoriu, una fiind amplasată în regiunea centrului raional, alta în satul Sipoteni și a treia a fost construită la Bahmut în 1873.

Raionul are o poziție geografică avantajoasă din mai multe puncte de vedere, prin aceea că este situată în centrul republicii unde clima este favorabilă, relieful bine fragmentat ce permite dezvoltarea intensă a localităților și specializarea acestora în domeniu agriculturii, precum și a industriei de prelucrare, dar unde își pun puternic amprenta și importante rețele de transport ce contribuie esențial la dezvoltarea economiei acestuia.

Raionul Călărași este amplasat în Podișul Codrilor – una din cele mai atractive regiuni din punct de vedere turistic ale Republicii Moldova. Specificitatea peisajului se datorează interfluviilor înguste, alternate cu versanții împăduriți. Cumpenele apelor se întind de la nord-vest spre sud-est peste tot teritoriului raionului. Lungimea versanților este diferită, înclinația fiind de 12°-18°. Expoziția în general este nord-estică și sud-vestică. Luncile sunt înguste și adânc pătrunse în versanți. Astfel relieful joacă un rol deosebit asupra repartizării energiei solare, precipitațiilor, formând un peisaj foarte frumos, format din hârtoape, ce atrage mulți turiști în această regiune. Specificitatea reliefului, amplasarea localităților umane, relativ izolat, una de alta, în hârtoape, a determinat păstrarea și conservarea autenticității așezărilor umane, a tradițiilor și obiceiurilor.

Monumentele geologice și paleontologice în această zonă sunt evidențiate comparativ mai slab, acestea fiind „umbrite” de imensele rezervații forestiere. În această regiune pot fi menționate „Rîpele lui Tofan” (la marginea vestică a satului Vălcineț), „În Dos” (aproape de satul Sipoteni). În raionul Călărași se întîlnesc mai multe izvoare amenajate. Izvoare cu apă obișnuită sunt cele ale lui Ștefan cel Mare de lângă satul Vălcineț, cu ape minerale – de la Hârjauca. Factorii naturali de tratament sunt valorificați prin cură balneară (începînd cu 1959) în pădurea de la Hârjauca pe teritoriul mănăstirii în preajma unui izvor cu apă minerală. Aici se află stațiunea balneo-climaterică „Codru” care funcționează pe baza apei minerale locale curative cu conținut de hidrocarbonate, sulfat și natriu.

Particularitățile condițiilor climatice ale raionului permite aplicarea metodelor helioterapiei și aeroterapiei în unitățile locale de odihnă și tratament; raionul dispune de condiții climatice favorabile desfășurării activităților recreative în perioada estivală; frecvența maximă a zilelor cu stările vremii favorabile desfășurării activităților recreative se înregistrează în august și septembrie (câte 14-20 de zile pe lună). Clima raionului este destul de favorabilă activităților balneoturistice și recreative, mai ales, în combinație cu alte resurse (de ape minerale, biogeografice etc.). Însă gradul de dezvoltare a sectorului turistic din raion nu permite valorificarea completă a lor.

Cele mai importante pentru desfășurarea activităților recreativ-turistice sunt ecosistemele forestiere. În raionul Călărași compoziția pădurilor este destul de diversificată: fagul (*Fagus sylvatica*) (în special, în partea nord-vestică a raionului, mai umezi), gorunul (*Quercus petraea*), stejarul penduculat (*Quercus robur*), în componența arboretului mai intră și carpenul (*Carpinus betulus*), teiul argintiu (*Tilia tamentosa*), frasinul (*Fraxinus excelsior*) ș.a. Pe pantele cu expoziție sudică din regiunea Călărașului sunt răspîndite gorunete, aproape în exclusivitate, sau gorunete în amestec cu carpenul. Ecosistemele forestiere joacă un rol foarte important în activitățile turistico-recreative, avînd rol de factor terapeutic (contribuind la îmbunătățirea stării generale de sănătate), element estetic (creînd o ambianță specifică, favorabilă destinderii). În păduri sunt amplasate, în mare parte, și terenurile de vînătoare.

Dintre monumentele botanice se evidențiază sectorul reprezentativ de vegetație silvică Hârjauca-Sipoteni (54 ha) din ocolul silvic Hârjauca. Dintre rezervațiile naturale și silvice (18 la număr), putem menționa, în special, Sadova (229 ha, ocolul silvic Călărași), Scăfăreni (97 ha, ocolul silvic Hârjauca, cu stejari pînă la 24 metri înălțime, de o vîrstă medie de 85-95 ani).

Fondul ariilor protejate de stat din raionul Călărași constituie cca 3,29 mii ha sau 4,95 % din totalul pe republică. Majoritatea din această suprafață este gestionată de Agenția pentru Silvicultură „Moldsilva”. Fondul forestier constituie 30,1 % din suprafața raionului, ceea ce depășește de cca trei ori media pe republică. Acest fapt oferă destinației turistice Călărași o imagine de „zonă de codru”. În ultimii ani au fost amenajate peste 12 locuri pentru organizarea odihnei populației în diferite păduri din apropierea localităților raionului.

Patrimoniul cultural-istoric este prezentat de 32 vetre medievale ale satelor, 2 situri arheologice importante (cetatea getică din Horodiște (sec. IV-III î.Cr.), cetatea medievală din pămînt de la Răciula (sec. VIII-XII)), 20 biserici-monumente ecleziastice de importanță națională, 4 mănăstiri, 3 conace boierești din secolul al XIX (Bahmut – conacul boierului Celac, Săseni, Meleşeni) etc.

Fondului istorico-turistic îi aparțin diferite monumente ce au ca scop să comemoreze anumite fapte istorice, culturale, politice, să consemneze locurile legate de activitatea de cultură,

artă, a unor oameni politici ș.a. Multe din monumentele istorice a raionului sunt legate de evenimentele politice și culturale din perioada socialistă. Astăzi, ele nu și-au pierdut din importanță cultural-artistică sau științifică, dar atitudinea populației s-a schimbat și interesul față de ele aproape că a dispărut.

Monumentele arhitecturii religioase, au o importanță dublă: pe de o parte au o valoare arhitectonică deosebită, iar pe de altă parte, fiind în funcțiune, pot constitui un obiect de pelerinaj. Mănăstirile din raionul Călărași constituie un grup aparte de obiecte de atracție turistică prin specificul său religios, cultural, motivațional, generând o formă specifică de turism – pelerinajul. Din asemenea considerente se pare a fi corectă evidențierea lor într-un tip separat de fond turistic antropic. Monumente de importanță națională din teritoriul raionului sunt 21 de biserici parohiale și 3 mănăstiri. Din acestea 2 sunt de lemn (Hoginești, Mîndra), 1 reprezintă stilul vechi moldovenesc (Vălcineț), iar cea mai veche biserică din raion este din sec. XVII (Horodiște).

În raion funcționează 6 muzee (Palanca, Hoginești, Horodiște, Vălcineț, Săseni, Bravicea), 37 de case și cămine culturale, 44 biblioteci. Starea muzeelor Palanca, Hoginești și Vălcineț este satisfăcătoare și pot fi recomandate pentru vizite turiștilor. În majoritatea caselor și căminelor culturale din raion își desfășoară activitatea peste 80 colective artistice.

Un exemplu de valorificare a peisajului cultural în turism este pensiunea "Casa Părintească" din satul Palanca, care este un adevărat muzeu al vieții rurale. Muzeul afișează articole ale vieții tradiționale țărănești, inclusiv textile vechi, articole de uz casnic, unelte, fotografii și o varietate de materiale textile, cusături și țesături. În apropierea muzeului se află o splendidă biserică veche de lemn – Acoperământul Maicii Domnului. Biserica a fost construită din lemn de zadă, la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

Peisajele culturale din raion, valorificate prin prisma turismului determină dezvoltarea unor așa forme de turism ca turismul rural, agroturismul, ecoturismul. În contextul problemelor create de situația zonelor rurale, cum ar fi, reducerea veniturilor din agricultură, exodul rural, pierderea tradițiilor, dezvoltarea turismului rural în raion ar stimula dezvoltarea economiei rurale. Turismul rural în raionul Călărași valorifică spațiile agricole, resursele natrale, patrimoniul cultural, tradițiile sătești, produsele agricole, realizează schimburi între urban și rural, creează direct și indirect locuri de muncă, îmbunătățește infrastructura.

Cercetările efectuate confirmă faptul, că raionul Călărași reprezintă un teritoriu cu valoroase resurse turistice și potențial de creștere, dar și de diversificare a sectorului turistic. Totodată este de remarcat că efectul de sinergie din dezvoltarea afacerilor în raza resurselor turistice poate fi obținut doar în zone bine delimitate. În baza cercetărilor analitice și de teren au fost evidențiate câteva zone de interes turistic, cu o concentrare mare de resurse turistice naturale și antropice, traversate de importante magistrale, zone cunoscute și mediatizate ca destinații turistice distincte – tabăra din comuna Sadova, baza de odihnă Bahmut și stațiunea balneo-climaterică "Codru" din comuna Hârjauca. Aceste zone pot fi dezvoltate în urma eficientizării utilizării bazei materiale deținute, promovarea activă a vânzărilor, crearea unui departament de marketing în cadrul structurilor de primire. Un nivel nou a gradului de utilizare a spațiilor de deservire a turiștilor poate fi atins în cazul dinamizării și diversificării ofertelor existente.

CONCLUZII

Raionul Călărași are un potențial turistic însemnat, peisajele culturale constituind premise dintre cele mai favorabile pentru dezvoltarea turismului. Dezvoltarea turismului poate reprezenta o modalitate de de revigorare a economiei locale și de stabilizare a populației de vârstă productivă, aducând după sine posibile investiții în ceea ce privește infrastructura turistică și conservarea elementelor peisajelor culturale. Valoarea potențialului economic al raionului Călărași depinde în primul rând de viabilitatea ecosistemului cultural-creativ, prin toate funcțiile sale (creație, producție, editare, diseminare, comerț, conservare, educație culturală și pentru mediu, management, reglementare).

Raionul Călărași prin așezările umane, identitatea culturală și istorică, ambianța cadrului natural și bogăția resurselor naturale și antropice constituie un produs turistic original pentru turismul intern și internațional.

BIBLIOGRAFIE

1. Cocean P. Vlăsceanu Gh. (2002) Geografia generală a turismului, Editura Meteor-Press, București;
2. Кравчук Ю. Верина В., Сухов И. (1976) Заповедники и памятники природы Молдавии. Штиинца, Кишинэу;
3. Erdeli Gh., Istrate I. (1996) Amenajări turistice. Editura Universității din București;
4. Hîncu I. (2003) Vetre Strămoșești din Republica Moldova. Chișinău 2003;
5. Jones M. (1991) The elusive reality of landscape. Concepts and approaches in landscape research, Norsk Geografisk Tidsskrift-Norwegian Journal of Geography. Vol. 45, 224-229;
6. Miron V. (2002) Turismul rural în Moldova. Îndrumar pentru autoritățile publice locale, Editura Știința, Chișinău;
7. Miron V., Tomița P. (2007) Managementul resurselor turistice din Republica Moldova, Chișinău.